

מספרות המחקר

Zion / ציון, Vol. א (תשס"א), חוברת א' (סו), pp. 130-135

Published by: [Historical Society of Israel/](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70040709>

Accessed: 28/11/2011 07:51

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion /*.

<http://www.jstor.org>

מספרות המזוהר

השבתאות בחברה היהודית וביחסה של האורתודוקסיה אליה. הספר כולל נספח – מקורות לתולדות השבתאות.

אברהם ברקאי (עורך). ליאו בק מנהיגות והגות 1933–1945, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל ומכון ליאו בק, ירושלים תשס"א, 233 עמ'.

קובץ זה כולל מחקרים על ליאו בק (1873–1953), ממנהיגי יהדות גרמניה, ומאמרים נבחרים מפרי עטו. בחלקו הראשון של הספר מובאים מחקרים העוסקים בעיקר בפעילותו הציבורית וההגותית של בק בשנים 1933–1945, מתוך התייחסות למנהיגותו, לפעילותו בגרמניה הנאצית וליחסו לציונות. בחלקו השני של הספר מובאים דברים שכתב בק באותה התקופה או בסמוך לה, על החינוך ביהדות, דמותה של יהדות גרמניה, כתיבת היסטוריה ועוד.

דוד גולינקין, גנזי ראש השנה: שיירי כתיב יד של בבלי ראש השנה מהגניזה בקהיר, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו-יורק-ירושלים תש"ס, xi+69 עמ', מפתחות.

פרסום ראשון של כל קטעי הגניזה ממסכת ראש השנה שבתלמוד הבבלי: שישים ושמונה קטעים של המסכת ששרדו מעשרים ושלושה כתבי יד שונים של מסכת זו. במבוא משחזר גולינקין את כתבי היד לפני שנתפזרו, מתארך אותם ומגיע למסקנות כלליות לגבי קטעי הגניזה של התלמוד הבבלי.

משה אידל, החסידות: בין אקסטזה למאגיה, שוקן, ירושלים-תל-אביב תשס"א, 475 עמ', נספחים, ביבל', מפתחות.

בחיבור זה, שהופיע לראשונה באנגלית, מציע המחבר לראות בחסידות שילוב של הקבלה ושל המאגיה שהתפשטו באירופה החל בתקופת הרנסנס. הדרך המיסטית של התבודדות, התפשטות הגשמיות ודבקות, שהיתה נפוצה בקבלה הנוצאית, מוצעת כאחד המקורות למיסטיקה החסידית. בנוסף לכך מנתח הספר תפיסות מיסטיות מאגיות שהתפתחו בקבלה הנוצאית ובקבלת צפת והשפיעו על תפיסת התפילה ולימוד התורה בחסידות. מודל זה, המבוסס על הגותו הקבלית של ר' משה קורדוברו, מגלה קשרים חשובים בין הקבלה לחסידות ועל ידי כך יוצר זיקה בין שני השלבים הללו בהתפתחות המיסטיקה היהודית.

יעקב ברנאי, שבתאות, היבטים חברתיים, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשס"א, 212 עמ', ביבל', מפתח.

מחקר הבוחן הבטים שונים של ההיסטוריה החברתית של השבתאות לאורך הדורות. השבתאות נבחנת לא רק בהקשר יהודי אלא גם על רקע התפתחויות היסטוריות ודתיות שחלו בחברה הכללית שבתוכה חיו היהודים, כגון המשיחיות בדת היהודית ובדתות אחרות. הספר מתמקד בעלייתתה של תנועת השבתאות, בהתפשטותה בפזורה היהודית, ביחסה של ההנהגה היהודית לתנועה, בתמורות שחוללה

לתולדות ישראל, ירושלים תשס"א, 338 עמ', מפתח.

בקובץ חמישה-עשר מאמרים, פרי עטם של חוקרים ישראלים מתחומים שונים, העוסקים במיעוטים מהבטים שונים: אתניים, פוליטיים, חברתיים, דתיים, לאומיים, ועוד. בחלקו הראשון מאמרים על חברת הרוב ומקומם של המיעוטים בה, ובחלקו השני מאמרים על זהויות משתנות, מאבקים פנימיים, בידוד והשתלבות. קובץ המאמרים הוא פרי כנס של החברה ההיסטורית הישראלית ומרכז זלמן שזר.

יפעת וייס, אתניות ואזרחות: יהודי גרמניה ויהודי פולין, 1933-1940, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס - האוניברסיטה העברית ומכון ליאו בק, ירושלים 2000, 309 עמ', ביבל', מפתחות.

חיבור הבוחן את המציאות הפוליטית היהודית במרכז אירופה ערב מלחמת העולם השנייה. הספר מציג את דפוסי החיים של יהדות פולין ושל יהדות גרמניה ועומד על הרקע התרבותי השונה שלהם, בראש וראשונה בקשר לשאלת המעמד האזרחי וליחסים בין היהודים למדינה. לטענת המחברת, ביסוד ההגדרה העצמית של היהודים בגרמניה עמדה חוויית האזרחות ואילו ביסוד ההגדרה העצמית של יהודי פולין ניצבה השייכות היהודית הלאומית. בין הנושאים הנדונים בחיבור: יחסי מזרח ומערב ביהדות אירופה, דת יהודית בגרמניה הנאצית ובפולין הסמייפשיסטית, הסיוע הכלכלי, ההגירה, הסכם ההעברה ותנועת החרם.

יעקב (יונתן) זקס, משבר וברית: מחשבה יהודית מודרנית ופוסט-מודרנית, הוצאת ספרים ע"ש י"ל

יהודה דומיניץ, עליה והגירה בשנות מצוקה ובימי תקומה: מדיניות המוסדות הציונים בשאלות עלייה והגירה, 1935-1961, הספריה הציונית על יד ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים תש"ס, 197 עמ', ביבל', מפתחות.

בספר נדונה מדיניות המוסדות הציוניים בנושאי עלייה והגירה ושיתוף הפעולה עם גורמים יהודיים לא ציוניים. המחבר היה מעורב באופן אישי בפעולות העלייה, שימש בתפקידים שונים במחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית ואף עמד בראש מחלקה זו. לספר שלושה חלקים: העלייה מצ'כוסלובקיה לפני הקמת המדינה ולאחריה, סוגיות של עלייה והגירה בקרב 'שארית הפליטה', ומדיניות העלייה וההגירה לאחר הקמת המדינה.

שמואל יוסף (סטיבן) וולד, תלמוד בבלי מסכת פסחים, פרק אלו עוברין: מהדורה מדעית וביאור מקיף, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו יורק-ירושלים תש"ס, 210+387 עמ', ביבל', נספחים.

הספר יצא לאור בסדרה של 'פרקי גמרא מפורשים מן התלמוד הבבלי'. בעבודה זו נעשה ניסיון לחבר ביאור מדעי מקיף לפרק אחד מן התלמוד הבבלי, תוך פיתוח ושכלול הכלים הדרושים לפרשנות המדעית של התלמוד הבבלי בכלל. פרק 'אלו עוברין', הכולל סוגיות בסיסיות, מאפשר לבצע שחזור מדויק של תולדות ההלכה ושופך אור על מושגי יסוד בעולם ההלכה ועל שורשיהן של מחלוקות בין הראשונים בעניינים שונים.

שולמית וולקוב (עורכת), מיעוטים זרים ושונים. קבוצות שוליים בהיסטוריה, מרכז זלמן שזר

מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים 2000, עמ' 214 מפתח.

האוניברסיטה העברית, ירושלים 2000, עמ' 244 מפתח.

תרגום עברי לספרו של רבה הראשי של בריטניה, העוסק במחשבה היהודית המודרנית. בספר מובאות דעות שונות ביחס לתחושת השייכות לעם היהודי בשנים שלאחר השואה ועם הקמת מדינת ישראל. כך נחשפים המתחים הפנימיים שבין המסורת הדתית למודעות המודרנית. הספר דן בין השאר בטיבו של הפולרליזם הדתי, ביחס בין ההלכה ובין החברה המודרנית, ובפרשנות בת זמננו לטקסטים הדתיים.

יוסי כץ, מדינה בדרך: התכניות הציוניות לחלוקת ארץ ישראל ולהקמת מדינה יהודית, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים 2000, יג+224 עמ', נספחים, ביבל', מפתח.

המחבר כותן באמצעות גישה פילוסופית מושגי יסוד בתורת המוסר לאור השמדת היהודים בידי הנאצים, כגון: האחריות האישית והקבוצתית, תפקידה של הידיעה בהחלטות אתיות והקשר שבין אשמה למחילה. לנג בוחן גם ביטויים ספרותיים ולשוניים של השמדת העם הנאצית וכן את ההשקפות החברתיות שעוצבו בתגובה לשואה. לספר שלושה חלקים. הראשון עומד על התופעה של השמדת עם מבחינה היסטורית ומוסרית. השני עוסק בשאלת האובייקטיביות ומברר אם אפשר וצריך לתאר את אירועי ההשמדה. החלק האחרון מתמקד בשאלות מוסריות הנוגעות להשמדת עם. החיבור פורסם לראשונה באנגלית בשנת 1990.

מיכאל מאיר ומיכאל ברנר (עורכים), תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה, א-ב, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשס"א. מרדכי ברויאר ומיכאל גרץ, מסורת והשכלה 1600-1780, 374 עמ', ביבל', מפתחות. מיכאל ברנר, שטפי ירש ונצל, מיכאל מאיר, אמנציפציה ואקולטורציה 1780-1871, 396 עמ', ביבל', מפתחות.

מהדורה עברית מתורגמת של שניים מתוך ארבעה הכרכים של הסדרה: תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה, המתארת את תולדות היהודים בארצות הדוברות גרמנית מהמאה ה'י"ז ועד לשואה. שני הכרכים שלפנינו דנים במגוון רחב של נושאים: חיי הדת, התרבות, הדמוגרפיה, הפוליטיקה, החוק והמעמד החברתי והכלכלי, חיי המשפחה וחיי הקהילה

החיבור דן בתוכניתה של ההנהלה הציונית לחלוקת ארץ ישראל ולהקמת המדינה היהודית, בעקבות המלצות הוועדה המלכותית הבריטית משנת 1937, שהנהלה הציונית לא הסכימה להן. אמנם, תוכנית זו לא יצאה אל הפועל, אך ניתן ללמוד ממנה על הגישה הציונית בנושאים מרכזיים, כגון: קביעת הגבולות, חלוקת ירושלים, העברת אוכלוסין, המיעוט הערבי במדינה היהודית העתידה, יסודות המשטר ומדיניות החוץ והביטחון. לתוכנית זו היו השלכות על מדיניות ההתיישבות הציונית, על תפיסתה את תוכנית החלוקה ואף על מרכיבי יסוד במדינת ישראל.

ברל לנג, מעשה ומחשבה בהשמדת העם הנאצית, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס,

היהודית, היחסים בין היהודים לסביבתם, מקומם של היהודים בהיסטוריה האירופית, ועוד. הכרך הראשון מתחיל בראשית התקופה המודרנית ומסתיים עם תחילת המאבק לאמנציפציה של היהודים בשנת 1780. הכרך השני מתמקד בשנים 1780–1871, תקופה של תמורות פוליטיות, כלכליות וחברתיות ביהדות גרמניה, שבמהלכן ובעקבותיהן הפכו היהודים לחלק אינטגרלי של העולם המודרני.

לקיומה סביב הנצחת יהדות אירופה. הוא בוחן סוגיות רגישות שעלו בפולמוס, כגון העמידה היהודית בשואה, היודנטים והלוחמים. המחבר מציג את השתקפות הפולמוס הציבורי במערכת החקיקה, בהנצחה הממלכתית והתנועתית ובפרסום הספרים הראשונים על הנושא. הוא חושף בכך את ההשלכות של הוויכוח האידיאולוגי על דמותה של החברה הישראלית המתגבשת.

משה פלאי, שער להשכלה: מפתח מועד להמאסף כתב־העת העברי הראשון, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים 2000, xi+221 עמ'.

ישראל תא שמע, הספרות הפרשנית לתלמוד באירופה ובצפון אפריקה: קורות, אישים ושיטות, ב: 1200–1400, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים 2000, 221 עמ', מפתחות, נספח.

מפתח מועד עם מבוא מקיף ל'המאסף' – כתב העת העברי שיצא לאור בגרמניה בשנים 1783–1811 ושימש כלי ספרותי ואידיאולוגי של תנועת ההשכלה. המבוא מציג את הרקע להופעת כתב העת בהקשר היסטורי רחב ועומד על דרכו הספרותית. המפתח מאפשר עיון מקיף ומעמיק בנושאים מרכזיים שעמדו בפני עורכי 'המאסף'. הוא כולל מושגים מרכזיים, מאורעות, מוסדות וארגונים, ז'אנרים ספרותיים, כותרי ספרים, ועוד.

מחקריו של המחבר על תולדות הספרות הפרשנית לתלמוד באירופה ובצפון אפריקה יוצאים לאור בשלושה חלקים. החלק הראשון התפרסם בשנת תשנ"ט ועסק בהתהוותה של הפרשנות למן תחילת המאה הי"א ועד לסוף המאה הי"ב. הכרך השני מקיף את היצירה הפרשנית שהתחברה במאות הי"ג–הי"ד בצפון אפריקה, בספרד, בצרפת, באשכנז, באיטליה ובפרובנס. המחבר מגדיר בו את היחסים שנוצרו במאה הי"ג בין האסכולה הפרשנית המערבית לבין האסכולה ה'מזרחית' הבבלית ועומד על הרקע המקביל בעולם התרבות והרוח של צרפת וספרד. החלק השלישי יעסוק במאה הט"ו ויכלול גם סקירה מקיפה של הספרות הפרשנית לתלמוד בארצות המזרח בימי הביניים.

רוני שטאובר, הלכה לדור: שואה וגבורה במחשבה הציבורית בארץ בשנות החמישים, יד יצחק בן-צבי, המרכז למורשת בן גוריון, הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון, ירושלים תש"ס, 349 עמ', ביבל', מפתח.

חיבור על יחסה של החברה הישראלית לשואה בשנות החמישים. החיבור דן בפולמוס הציבורי שהתנהל במדינת ישראל בעשור הראשון

א"י סלוצקי, שיבת ציון: קובץ מאמרי גאוני הדור בשבח ישוב ארץ ישראל, מבוא, הערות ומפתחות

לקשר בין הקהילות בתפוצות השונות למדינת ישראל שהוקמה זה עתה. בחלק האחרון מתפרסם מסמך שעל פיו הסבירו לסוכני המוסד שעמדו להישלח לארצות ערב את מאפייניה ואת ייחודה של יהדות ארצות האסלאם.

Till van Rahden, *Juden und andere Breslauer: Die Beziehungen zwischen Juden, Protestanten und Katholiken in einer deutschen Großstadt von 1860–1925*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2000, 382 pp., bibl., indices.

חיבור הבוחן את הקשרים שהתקיימו בין יהודים לפרוטסטנטים ולקתולים בעיר ברסלאו בשנים 1860–1925. המחבר בוחן עד כמה היו היהודים חלק אינטגרלי בחברה הגרמנית וברפובליקת ויימר. ואן רהדן מתאר את תהליך השתלבותם של היהודים בסביבתם החל באמצע המאה הי"ט. הוא עומד על מערכת היחסים היציבה שהתקיימה בין היהודים לבני הדתות השונות, וטוען שהיתה בדרך כלל נטולת אנטישמיות. הספר דן גם במבנה החברה היהודית, החברה הפרוטסטנטית והחברה הקתולית בברסלאו, במקומם של היהודים בארגונים בעלי זהות יהודית וכללית, במערכת החינוך בברסלאו, בליברליזם, באנטישמיות ובשוויון זכויות.

Daniel M. Swetschinski, *Reluctant Cosmopolitans: The Portuguese of Seventeenth-Century Amsterdam*, The Littman Library of Jewish Civilization, London–Portland, Oregon 2000, xii+380 pp., bibl., indices.

יוסף שלמון, המרכז לחקר תולדות ישראל ע"ש בן ציון דינור והוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ירושלים 1998, 376 עמ', נספחים, מפתחות.

הספר 'שיבת ציון' פורסם בשנת תרנ"ב מתוך כוונה להשפיע על דעת הקהל המסורתית במזרח אירופה לחמוך בתנועת 'חובבי ציון'. הסופר והעיתונאי אברהם יעקב סלוצקי (1861–1918) נטל על עצמו את הוצאת הספר ובכך המשיך את יוזמת חברי 'נס ציונה' בוולוז'ין. מטרתו היתה להציג חוות דעת של רבנים ממנהיגי החברה המסורתית המצדדים בתנועה. על כן נכללו בספר גם מכתבים של רבנים שלקחו חלק בפלמוס שנת השמיטה שפרץ בשנת 1889. שלמון הוסיף לספר מבוא מפורט, המתאר את הרקע לפרסום הספר בשעתו ואת שמות האנשים שהיו מעורבים בהוצאתו לאור. העורך צירף לספר הערות ומפתחות מפורטים.

יוסף שיטריט וחיים סעדון (עורכים), *יהודי צפון אפריקה ויהודי המזרח התיכון במאה העשרים, תמורות ומגמות בקהילות ובישראל (מקדם ומים, ז)*, הפקולטה למדעי הרוח והמרכז לחקר התרבות היהודית בספרד ובארצות האסלאם, אוניברסיטת חיפה, חיפה תש"ס, xii+399 עמ', נספחים.

קובץ מחקרים העוסק בתמורות שחלו במצבם הפוליטי של יהודי צפון אפריקה בתקופה שקדמה להקמת מדינת ישראל ובזמן ההגירה ההמונית. החלק הראשון עוסק בעיקר ביהודי מרוקו במחצית הראשונה של המאה העשרים. החלק השני מוקדש להשלכות המיידיות שהיו למלחמת העצמאות על גורלן של הקהילות היהודיות בתוניסיה, בתימן ובעיראק וכן

Claudia Ulbrich, *Shulamit und Margarete: Macht, Geschlecht und Religion in einer ländlichen Gesellschaft des 18. Jahrhunderts*, Böhlau Verlag, Wien-Köln-Weimar 1999, 347 pp., bibl., index.

חיבור זה בוחן את מרחב הפעולה ואת העולם התרבותי של כלל הנשים בחברה הכפרית בגרמניה במאה הי"ח. הספר מתמקד בקהילות כפריות בגבול גרמניה-צרפת, משחזר השפעות שונות של נשים על החברה וסימני נשיות בשירה ובתרבות המקומית. הוא גם חושף את הקשרים התרבותיים שנוצרו בין נשים יהודיות לנשים נוצריות.

Steven J. Zipperstein, *Imagining Russian Jewry: Memory, History, Identity*, University of Washington Press, Washington 1999, xii+139 pp., bibl., index.

החיבור עוסק בהשפעת זיכרון העבר של יהודי רוסיה על יהודים אמריקנים ובהשתקפות הזיכרון הקולקטיבי באמריקה ביצירות ספרותיות, בהצגות וכיוצא באלה. המחבר מציג את ביטוי הנוסטלגיה לאורח חייה של יהדות מזרח אירופה בראשית המאה הכ', אשר חידדה את ההבדל בין חיים יהודיים מתבוללים באודסה ובין השטטל המסורתי. הוא עוסק בין השאר בדימויה של רוסיה באמריקה, בתפיסת ה'חדר' ובמקומה של השואה בספרות.

Allon Gal & Alfred Gottschalk (eds.), *Beyond Survival and Philanthropy: American Jewry and Israel*, Hebrew Union College Press, Cincinnati 2000, x+264 pp.

המחבר בודק את מאפייני הקהילה היהודית הפורטוגזית באמשטרדם במאה הי"ז. בקהילה זו היו אלפי נוצרים חדשים שהמירו את דתם בכפייה מאתיים שנה קודם לכן ובחרו לחזור ליהדות זמן קצר אחרי התיישבותם באמשטרדם. החוקר סבור שקהילה זו היא הקהילה היהודית המודרנית הראשונה, בשל התייחסותם של חבריה למקורות היהודיים ולאור קשריהם ההרמוניים עם העולם הלא יהודי. הוא עומד על חיהם החברתיים, הכלכליים והדתיים של היהודים הפורטוגזים ומתאר כיצד פיתחו מודל חיים ייחודי שאפשר להם לחיות חיים מסורתיים בעולם מודרני. בין הנושאים הנדונים: סובלנותם של שלטונות אמשטרדם כלפי היהודים, קשרי המסחר והפרנסה הענפים של הקהילה הפורטוגזית, הקהילה הדתית בהיווצרותה ועימותים דתיים וחברתיים.

Yaakov Ariel, *Evangelizing the Chosen People: Missions to the Jews in America, 1880-2000*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill-London 2000, x+368 pp., bibl., index.

תיאור מקיף של התיאולוגיה המיסיונרית ושל הפעילות המיסיונרית בקרב יהודי אמריקה, תוך התייחסות למקומם של המומרים בפעילות זו ולתגובתה של הקהילה היהודית עליה. המחבר משרטט שלושה גלים 'מצלחים' של פעילות מיסיונרית בקרב היהודים: בקרב מהגרים יהודים עניים; בקרב יהודים אמריקנים מלידה שנטו להשתלבות ובקרב יהודים שהושפעו ממלחמת וייטנאם. אריאל מסביר כיצד מאמצי המיסיון השפיעו על היחסים בין יהודים לנוצרים ומציג גישות שונות שרווחו בקרב היהודים כלפי פעילות המיסיון.